

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 166/09-32

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. septembra 2009 v senáte zloženom z predsedu Rudolfa Tkáčika a zo sudcov Jána Auxta a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť Ing. Ľ. H., B., zastúpeného advokátom JUDr. A. D., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 6 Co 376/07 zo 4. decembra 2008 v časti, v ktorej rozhodol o trovách konania, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. Ľ. H. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 6 Co 376/07 zo 4. decembra 2008 v časti, v ktorej rozhodol o trovách konania, **p o r u š e n é b o l i .**

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 6 Co 376/07 zo 4. decembra 2008 v časti výroku o náhrade trov konania **z r u š u j e** a vec vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie a rozhodnutie.

3. Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť Ing. Ľ. H: trovy právneho zastúpenia v sume 292,38 € (slovom dvestodevät'desiatdva eur a tridsaťosem centov) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. A. D., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 166/09-13 zo 16. júna 2009 prijal na ďalšie konanie sťažnosť Ing. Ľ. H. (ďalej len „sťažovateľ“) podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) výrokom rozsudku Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 6 Co 376/07 zo 4. decembra 2008 v časti, v ktorej rozhodol o trovách konania.

Predsedníčka krajského súdu sa na základe výzvy ústavného súdu podaním z 23. júla 2009 pod sp. zn. Spr 3381/2009 doručeným ústavnému súdu 30. júla 2009 vyjadrila k sťažnosti a uviedla, že *„krajský súd zotrúva na zdôvodnení rozsudku č. k. 6 Co 376/2007-150 zo dňa 04. 12. 2008“*.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj s obsahom súdneho spisu dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Ústavný súd vzhľadom na svoju doterajšiu judikatúru považuje v prvom rade za potrebné uviesť, že nie je zásadne oprávnený ani povinný preskúmavať a posudzovať skutkové zistenia a právne názory všeobecných súdov, ktoré sú základom ich rozhodnutí.

Preskúmanie rozhodnutia všeobecného súdu v konaní pred ústavným súdom má opodstatnenie len v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo napadnutým rozhodnutím (opatrením alebo iným zásahom) došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 139/02, I. ÚS 115/02, I. ÚS 44/03, IV. ÚS 292/04).

Predmetom sťažnosti je tvrdené porušenie označených práv sťažovateľa výrokom rozsudku krajského súdu o nepriznaní náhrady trov konania účastníkovi konania, ktorý mal vo veci čiastočný úspech.

Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že rozhodnutiami všeobecných súdov o trovách konania možno zasiahnuť do základných práv a slobôd. Rozhodnutím o trovách konania možno predovšetkým porušiť právo na súdnu ochranu. Ústavný súd už viackrát rozhodoval o ústavnosti rozhodnutí o trovách (II. ÚS 56/05, II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04).

V čl. 46 ods. 1 ústavy sa zaručuje základné právo na súdnu a inú právnu ochranu. Aj zákonná úprava platenia a náhrady trov konania obsiahnutá najmä v Občianskom súdnom poriadku (ďalej aj „OSP“) určuje, či je základné právo na súdnu ochranu naplnené reálnym obsahom (čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 46 ods. 4 ústavy). Prístup k súdnej a inej právnej ochrane totiž závisí aj od toho, či účastník konania má, alebo nemá vytvorené ekonomické predpoklady na uplatnenie tohto základného práva bez ohľadu na jeho procesné postavenie. Preto procesné predpisy, ktoré upravujú platenie a náhradu trov konania, treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom a účelom základného práva na súdnu ochranu. Pritom treba dbať na to, aby nikto len z dôvodu, že uplatní svoje základné právo na súdnu ochranu, neutrpel materiálnu ujmu v dôsledku inštitútu platenia trov konania za predpokladu, že taký účastník konania bol úspešný, a to bez zreteľa na jeho postavenie v konaní (m. m. II. ÚS 56/05).

Sťažovateľ si uplatnil svoje základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy podaním žaloby o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy.

Okresný súd Bratislava III (ďalej aj „okresný súd“) rozsudkom sp. zn. 24 C 42/06 z 15. mája 2007 vyhovel čiastočne žalobe sťažovateľa a uložil žalovanému povinnosť zaplatiť mu náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 50 000 Sk. Vo zvyšku žalobu zamietol. Takýmto uplatnením základného práva na súdnu ochranu sťažovateľom vznikli trovy konania podľa tretej časti Občianskeho súdneho poriadku, ktorých náhradu, napriek tomu, že v konaní (prvostupňovom aj odvolacom) bolo tak prvostupňovým súdom, ako aj odvolacím súdom preukázané splnenie všetkých zákonných podmienok vzniku zodpovednosti žalovaného za spôsobenú nemajetkovú ujmu (pričom jeho čiastočný úspech v konaní bol zrejмый), odvolací súd mu podľa § 224 ods. 1 OSP v spojení s § 142 ods. 2 OSP za celé konanie nepriznal.

Ústavný súd preskúmal napadnuté rozhodnutie krajského súdu a konštatoval, že jeho rozhodnutie týkajúce sa nepriznania náhrady trov konania úspešnému sťažovateľovi je v rozpore so zásadou spravodlivého súdneho konania obsiahnutou v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd najprv zdôrazňuje, že rozhodnutiami všeobecných súdov o trovách konania možno zasiahnuť do základných práv a slobôd. Rozhodnutím o trovách konania možno predovšetkým porušiť právo na súdnu ochranu. Ústavný súd už rozhodoval o ústavnosti rozhodnutí o trovách (napr. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04).

Krajský súd rozhodol o náhrade trov konania v zmysle § 142 ods. 1 OSP a podľa názoru ústavného súdu toto rozhodnutie krajského súdu nie je dostatočne odôvodnené. Bolo povinnosťou krajského súdu ako odvolacieho súdu, aby dal jednoznačnú odpoveď na námietky sťažovateľa uvedené v odvolaní proti výroku o náhrade trov konania napadnutého rozsudku a uznesenia okresného súdu, ktoré bolo doručené okresnému súdu 18. júla 2009. V odvolaní k výroku o trovách konania (č. 1. 120 súdneho spisu) sťažovateľ zastúpený advokátom okrem iného uviedol: *„Súd prvého stupňa rozhodol o trovách konania podľa ustanovenia § 142 ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok..., podľa ktorého, ak mal účastník vo veci úspech len čiastočný, súd náhradu trov pomerne rozdelí, prípadne vysloví, že žiadny z účastníkov nemá na náhradu trov právo. Máme za to, že súd nesprávne aplikoval citované zákonné ustanovenie, čo odôvodnil skutočnosťou, že žalobca požadoval náhradu nemajetkovej ujmy v neprimeranej výške. Takéto posúdenie nároku žalobcu na náhradu trov konania považujeme za nesprávne a súd mal v tejto veci postupovať podľa ustanovenia § 14 ods. 3 zákona č. 99/1963 Zb..., podľa ktorého aj keď mal vo veci len úspech čiastočný, môže mu súd priznať plnú náhradu trov konania, ak mal neúspech v pomerne nepatrnej časti alebo ak rozhodnutie o výške plnenia záviselo od znaleckého posudku alebo od úvahy súdu.*

Je zrejmé, že rozhodovanie o výške náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je takým rozhodnutím, ktoré závisí od úvahy súdu...“.

Odôvodnenie rozhodnutia krajského súdu týkajúce sa nepriznania trov konania takéto závery a úvahy (prečo aplikoval krajský súd na daný prípad iné ustanovenie Občianskeho

súdneho poriadku, a nie ustanovenie, ktoré malo byť podľa názoru sťažovateľa v danej veci aplikované) neobsahuje, a tým je nepresvedčivé a arbitrárne, čím sa reálne nezabezpečilo uplatnenie základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

V čl. 46 ods. 1 ústavy sa zaručuje základné právo na súdnu a inú právnu ochranu. Aj úprava platenia a náhrady trov konania obsiahnutá najmä v Občianskom súdnom poriadku určuje, či sa právo na súdnu ochranu naplní reálnym obsahom (čl. 46 ods. 4 ústavy). Preto procesné predpisy, ktoré upravujú platenie a náhradu trov konania, treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 4 ústavy). Pritom treba dbať na to, aby nikto len z dôvodu, že uplatní svoje základné právo na súdnu ochranu neutrpel oproti inému účastníkovi, a to bez zreteľa na jeho postavenie v konaní, materiálnu ujmu v dôsledku platenia trov konania.

V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu bez zákonného podkladu. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že všeobecné súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 OSP; obdobne IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04).

Krajský súd svoje rozhodnutie o nepriznaní náhrady trov konania vo vzťahu k sťažovateľovi odôvodnil iba stručne (aj keď pritom odkázal aj na dôvody uvedené v rozhodnutí okresného súdu, s ktorými sa stotožnil), ale napriek tomu toto rozhodnutie ústavný súd považuje za arbitrárne a neodôvodnené.

Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že uvedené právne východiská sa vzťahujú na obe označené práva, ktorých porušenie sťažovateľ touto sťažnosťou namieta.

Výrok každého rozhodnutia všeobecného súdu konajúceho v civilnom procese vyjadruje záväzný a zásadne nezmeniteľný názor súdu na predmet jeho rozhodovania. Výrok súdneho rozhodnutia však nemožno vnímať oddelene od odôvodnenia súdneho rozhodnutia, lebo v odôvodnení má byť uvedené, z akých skutkových a právnych dôvodov bol výrok rozhodnutia prijatý, pričom tieto skutkové a právne dôvody sú jedinými dôvodmi na vynesenie výroku.

Základné právo na spravodlivý proces vyžaduje, aby postup a rozhodnutia všeobecných súdov boli preskúmateľné, aby ich rozhodnutia obsahovali dostatok relevantných dôvodov objasňujúcich výroky a súčasne aby také rozhodnutia neboli arbitrárne.

V posudzovanej veci odvolací súd potvrdil ako vecne správny právny záver prvostupňového súdu, že nárok sťažovateľa (žalobcu) na náhradu nemajetkovej ujmy je čiastočne opodstatnený. Z odôvodnenia rozhodnutí nesporne vyplýva, že súdy (okresný súd, ako aj krajský súd) deklarovali opodstatnenosť nároku na ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy voči žalovanému, pričom z rozsudkov obidvoch súdov vyplýva, že úspech sťažovateľa bol zrejmý (aj keď len čiastočný) a odvolací súd potvrdil rozhodnutie okresného súdu v časti náhrady nemajetkovej ujmy, pričom pri rozhodnutí nebrali do úvahy to, čo im ukladá ustanovenie § 1 OSP (zabezpečiť spravodlivú ochranu práv a oprávnených záujmov účastníkov).

V odôvodnení napadnutého rozhodnutia sa odvolací súd vôbec nezaoberal vzťahom medzi účastníkmi konania z hľadiska zásady úspechu v konaní, ako aj účelnosti trov potrebných na uplatňovanie alebo bránenie práva. Odvolací súd vo veci náhrady trov konania, ktoré účastníkom nepriznal, bol povinný skúmať túto otázku a až z týchto zistení mal vyvodit' (a aj odôvodniť) svoj záver o nej. Trovy vynaložené účastníkom konania v spore musia byť v príčinnej súvislosti s jeho procesným postojom k predmetu konania. Ich vynaložením sa musí sledovať procesné presadzovanie uplatneného nároku alebo procesná ochrana proti takému nároku. Zistenia súdu v týchto otázkach sa nevyhnutne musia podľa názoru ústavného súdu premietnuť do odôvodnenia rozhodnutia.

Podľa § 1 OSP Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

V konkrétnych okolnostiach prípadu navyše bolo potrebné zo strany krajského súdu pri rozhodovaní o náhrade trov konania prihliadnúť aj na spravodlivé riešenie vzťahov medzi účastníkmi konania, ktoré je neoddeliteľnou súčasťou materiálneho prístupu k výkonu súdnictva. Ak totiž krajský súd na jednej strane potvrdil rozhodnutie okresného súdu vo výroku o trovách (tak, že mu neboli priznané) a sťažovateľ zaplatil iba súdny poplatok v sume až 125 000 Sk a k tomu bol aj právne zastúpený advokátom, čím mu vznikli aj trovy právneho zastúpenia, tak v dôsledku tohto rozhodnutia krajského súdu došlo nielen k znehodnoteniu čiastočného úspechu sťažovateľa v predmetnom súdnom konaní, ale predovšetkým týmto rozhodnutím o nepriznaní žiadnych trov konania bolo zasiahnuté značne aj do majetkovej sféry sťažovateľa.

Nepriznanie náhrady trov konania nemožno podľa názoru ústavného súdu odôvodniť iba týmto všeobecným záverom odvolacieho súdu *„vzhľadom na ich čiastočný úspech v konaní podľa § 224 ods. 1 O. s. p. v nadväznosti na ust. § 142 ods. 1 O. s. p.“*, resp. konštatovaním, že *„Súd prvého stupňa tiež správne rozhodol aj v časti týkajúcej sa trov konania podľa ustan. § 142 ods. 2 O. s. p., keď nebolo dôvodu na použitie ust. § 142 ods. 3 O. s. p. a to z dôvodov, ktoré sú bližšie uvedené v dôvodoch rozhodnutia súdu prvého stupňa, na ktoré odvolací súd odkazuje a s ktorými sa stotožňuje, ako aj so závermi súdu prvého stupňa“*.

Z obsahu odôvodnenia napadnutého výroku rozsudku krajského súdu vyplýva, že odvolací súd výnimočnosť posudzovaného prípadu ničím konkrétnym neodôvodnil. Podľa názoru ústavného súdu uplatnenie nárokov z titulu ochrany osobnosti a náhrady nemajetkovej ujmy samo osebe nie je ničím výnimočné a vo všeobecnosti nemôže byť dôvodom nepriznania žiadnej náhrady trov konania procesne úspešnému účastníkovi konania. Podľa názoru ústavného súdu bol odvolací súd povinný dôsledne preskúmať uvedené skutočnosti a až na tomto základe vyvodiť svoj právny záver a odôvodniť ho.

Pritom krajský súd mal dbať aj na to, aby účastník konania len z dôvodu, že si uplatní svoje základné právo na súdnu ochranu, neutrpel majetkovú ujmu v dôsledku platenia trov konania.

Ústavný súd preto konštatoval, že odôvodnenie výroku rozsudku krajského súdu o trovách konania je vzhľadom na obsah základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru z ústavného hľadiska neakceptovateľné.

Na základe uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým výrokom rozsudku krajského súdu sp. zn. 6 Co 376/07 zo 4. decembra 2008 o trovách konania bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

III.

Ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, rozhodnutie, ktorým bolo porušené základné právo zruší (§ 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a môže vec vrátiť na ďalšie konanie [§ 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde]. V danom prípade bolo v záujme ochrany základných práv sťažovateľa potrebné nielen napadnuté rozhodnutie krajského súdu v časti výroku o náhrade trov konania zrušiť, ale aj vrátiť vec na ďalšie konanie, v ktorom krajský súd opätovne rozhodne o náhrade trov účastníkov konania. V ďalšom postupe bude krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vyslovenými v II. časti tohto rozhodnutia (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde). Krajský súd bude tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

Ústavný súd rozhodol napokon podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastupovaním advokátom JUDr. A. D. v konaní pred ústavným súdom. Sťažovateľ požadoval úhradu trov konania v sume 292,38 €. Vzhľadom na to, že trovy konania požadované sťažovateľom boli vyčíslené správne podľa vyhlášky Ministerstva

spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, ústavný súd ich priznal v sume ním požadovanej.

Základom na výpočet náhrady za úkon právnej služby je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2008, t. j. 695,41 €.

Za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2009 (príprava a prevzatie vecí a písomné vyhotovenie sťažnosti) patrí podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov odmena 2 x 115,90 € a 2 x režijný paušál po 6,95 €. Spolu s 19 % DPH predstavuje zákonný nárok na trovy sumu 292,38 €.

Trovy konania je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

V zmysle čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. septembra 2009